

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ І
ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ
АГРОБІОЛОГІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
КАФЕДРА ТЕХНОЛОГІЇ ЗБЕРІГАННЯ, ПЕРЕРОБКИ ТА
СТАНДАРТИЗАЦІЇ ПРОДУКЦІЇ РОСЛИННИЦТВА
ІМ. ПРОФ. Б.В. ЛЕСИКА
ЯГІДНИЙ КЛАСТЕР «АГРОВЕСНА»**

**ТЕЗИ ДОПОВІДЕЙ
ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ НАУКОВО – ПРАКТИЧНОЇ
ОНЛАЙН – КОНФЕРЕНЦІЇ**

**«ЯГІДНИЦТВО В УКРАЇНІ. УПРАВЛІННЯ ЯКІСТЮ ЯГІДНИХ
КУЛЬТУР ЗА ДОПОМОГОЮ ВПРОВАДЖЕННЯ НОВІТНІХ
ТЕХНОЛОГІЙ ВИРОЩУВАННЯ, ЗБИРАННЯ, ПІСЛЯЗБИРАЛЬНОЇ
ДОРОБКИ, ЗБЕРІГАННЯ ТА ПЕРЕРОБКИ»**

(м. Київ, 28 – 29 квітня 2021 р.)

КИЇВ 2021

УДК 632.6:595.42:634.7

ВИДОВИЙ СКЛАД РОСЛИНОЇДНИХ КЛІЩІВ НА ЯГІДНИХ КУЛЬТУРАХ У ПЛОДООВОЧЕВОМУ САДУ НУБІН УКРАЇНИ

Бондарева Л., Завадська О., Ноліщук І.

Національний університет біоресурсів і природокористування України

e-mail: lnubip69@gmail.com

Останнім часом все більше господарств звертають увагу на ягідництво як перспективний напрям розвитку агробізнесу, що забезпечує довгострокові вигоди і високу прибутковість. Аналіз структури виробництва ягід свідчить, що 76,4% усього їх обсягу припадає на особисті селянські господарства населення, у тому числі 88,5% суниці і полуниці, 88% малини і ожини, 60,4% смородини та 100% усього агрусу. Однак останніми роками ягідництвом зацікавилися і аграрні підприємства та окремі фермерські господарства, що мають бажання диверсифікувати власну економічну діяльність та підвищити дохідність агробізнесу [2]. Тому необхідно знати видовий склад шкідників ягідних культур, серед яких рослиноїдні кліщі займають одну з домінуючих позицій.

У результаті фітосанітарного моніторингу плантацій ягідних культур у 2018-2020 рр., нами встановлено видовий склад рослиноїдних кліщів у Плодоовочевому саду НУБіП України. Зареєстровано 15 видів кліщів: чотири з родини Tetranychidae, десять з надродина Eriophyoidea і один з родини [Tarsonemidae](#). Найбільш шкідливими в роки спостережень були п'ять видів кліщів: *Tarsonemus fragariae* Zimm., *Cecidophyopsis ribis* Westwood, *Tetranychus urticae* Koch, *Neotetranychus rubi* Trag., *Eriophyes gracilis* Nal. Інші види зустрічалися, але їх чисельність була нижчою економічного порогу шкідливості.

Суниці сильно шкодить суничний прозорий кліщ *Tarsonemus fragariae* Zimm. Спеціалізований шкідник суниці, рідше полуниці. Пошкодження заподіяне кліщем більш помітне з липня по вересень. При сильному пошкодженні молоде листя стає жовтими, ламким, потім набуває коричневого відтінку і гине. При слабкому зараженні листя дрібнішає. Кількість квіткових пагонів зменшується на 20–34 %, квіток і плодів – на 50 %. Маса ягід знижується більш ніж на 30 %, а вміст в них дисахаридів – на 10 %. Віддає перевагу сортам з ніжним листям і високим вмістом глюкози в плодах. Найбільшої чисельності популяція шкідника досягає в липні-серпні, в період формування квіткових бруньок суниці. Кліщі розмножуються особливо інтенсивно за вологої теплої погоди (19 ... 25 ° С, 80–90 %) [1].

Для обмеження чисельності шкідника необхідно дотримуватися сівозміни, повернення на старе місце суниці лише через чотири роки. Рано навесні слід ретельно очищати насадження від старих листків. Закладання нових плантацій здоровим, вільним від кліща садивним матеріалом. За сильного заселення суниці кліщем доцільно скошувати надземну частину рослин після збирання врожаю (не пізніше середини серпня) з наступним згрібанням, вивезенням і спалюванням. Переорювання ґрунту на сильно заражених плантаціях.

Смородину пошкоджує *Cecidophyopsis ribis* Westwood, який є одним з найбільш шкідливих фітофагів плантацій культури в регіоні досліджень. Він спричинює вади розвитку бруньок та знижує врожайність. Імаго та личинки розвиваються всередині бруньок смородини, висмоктують клітинний сік, що викликає ненормальне розростання і їх деформацію. Пошкоджені бруньки роздуваються і набувають вигляду маленької капустяної головки блідо-жовтого кольору розміром до 1 см в діаметрі. Із пошкоджених бруньок пагони не розвиваються, вони засихають, що призводить до значної втрати врожаю. Крім того, кліщ поширює небезпечне вірусне захворювання чорної смородини – махровість, або реверсію. В уражених рослин утворюється велика кількість бічних пагонів з тонкими, видовженими міжвузлями. Бруньки стають роздутими. Листки дрібними, видовженими, асиметричними, трилопатовими, без дрібної іннервації, грубими. По боках утворюються великі рідкі зубчики. Порушується і будова квітки: чашолистки, пелюстки і тичинки перетворюються у вузькі, дрібні, яскраво-фіолетові лусочки. За сильного ураження кліщем і махровістю втрати врожаю можуть досягати 70 % [1].

Заходи захисту від шкідника: закладання нових насаджень здоровим садивним матеріалом, не заселеним кліщем. Вирощування сортів смородини стійких або порівняно стійких до шкідника. Необхідно враховувати, що у міру старіння куща стійкість смородини до пошкодження бруньковим кліщем знижується. Заселені кліщем живці, знезаражують термічним (у гарячій воді 45–46 ° С протягом 13–15 хв) або хімічним способом (зелені живці занурюють на 2 хвилини у 0,3 %-ий розчин Актеліку 500 ЕС, к.е.). Рано навесні, за незначної заселеності, до початку розпускання бруньок необхідно вирізати пошкоджені кліщем гілки, обривати пошкоджені бруньки та спалювати. За сильного зараження кліщем кущі викорчовують.

Малині значної шкоди завдають павутинні – *Neotetranychus rubi* Trag. і чотириногі кліщі – малиновий складчастий кліщ – *Eriophyes gracilis* Nal. Перший, поселяючись на нижній і верхній стороні листа, викликає їх пожовтіння. Утворює незначний павутинний наліт. Листки, пошкоджені *Eriophyes gracilis*, зверху покриваються блідо-зеленими плямами неправильної форми, які відповідають світлим безволосистим ділянкам на нижньому боці пластини. При сильному пошкодженні призупиняється ріст жилок і листа деформується. Плоди покриваються світлими плямами, підсихають і не досягають. Втрати врожаю можуть становити 50–70%. Переносить віруси.

На агрусі зустрічався бурий агрусовий кліщ – *Bryobia ribes* Thomas. Поселяючись переважно на старому листі, кліщ утворює на верхньому боці дрібні білі плями. При сильному пошкодженні листя знебарвлюється і обпадає [1].

Па усіх ягідних культурах масово розвивався і потребував щорічного контролю чисельності звичайний павутинний кліщ (*Tetranychus urticae* Koch).

Література:

1. Бондарева Л.М., Тимощук Т.М. Кліщі. Частина I: навчальний посібник. Київ: ПУБіП України, 2020. 383 с.
2. Кернасюк Ю. Ягідні тенденції і перспективи // Агробізнес сьогодні. Режим доступу: <http://agro-business.com.ua/agro/ekonomichni-hektar/item/10989-yahidni-tendentsii-i-perspektyvy.html>.